

**Elektronikus dokumentumok a
munkajogviszonyban –
a munkajogi jognyilatkozatokkal szemben
támasztott követelmények a digitális világban**

Készítette: Dr. Bankó Zoltán

Tartalom

1. Bevezető
2. Alapelvek, fogalomhasználat
3. Jogszabályi háttér
4. Az elektronikus dokumentumok megítélése a magyar kommentár-irodalomban
5. A kúria ítélezési gyakorlata napjainkig
6. Az egységes munkaügyi ítélezési gyakorlat és a jogalkotás alakításánál figyelembe vehető szempontok
7. Irodalomjegyzék

1. Bevezető

Napjainkban a munkajogviszony teljesítése során az információáramlás gyakran elektronikus eszközökkel, elektronikus dokumentumokkal történik, ezért a jogalkalmazásban is egyre többször felmerülő kérdés az ilyen csatornákon történő kommunikáció megítélése. A tendenciát szem előtt tartva a jogalkotó igyekszik rögzíteni az elektronikus dokumentumok felhasználhatóságát (mind a polgári jogi, mind a munkajogi kodifikációnk tekintetével volt erre a körülményre). A munkajogi jogalkalmazásban a legfontosabb kérdés a munkajogviszony alapvető írásos dokumentumainak (keletkezés, módosítás, megszüntetés) elektronikus formában történő létrehozása esetén azok tartalmának bizonyíthatósága, illetve egyoldalú jognyilatkozatok esetén a másik féllel történő közlés megtörténtének bizonyíthatósága.

A probléma gyökere az elektronikus dokumentumokkal kapcsolatosan az, hogy bár az információ elektronikusan könnyebben hozható létre, és könnyebben kezelhető, gyorsabban továbbítható, mintha papíron lenne, viszont az elektronikus dokumentumok előnyei – éppen az, hogy könnyű létrehozni, könnyű nyom nélkül módosítani – a bizonyíthatóság szempontjából hátránnyá válnak.¹ Az egyszerű elektronikus dokumentumokról – éppen az elektronikus dokumentumok előnyei miatt – nagyon könnyű olyan „tökéletes” hamisítványt készíteni, amelyen nincs nyoma a manipulációnak, így pusztán a dokumentum vizsgálatával nem dönthető el, hogy a dokumentumot manipulálták-e.²

Az alábbiakban ezeknek a problémáknak az áttekintését végezzük el, a Kúria jogalkalmazási gyakorlatának elemzésével és a munkajogi jogalkalmazás előtt álló kérdések felvázolásával.

¹ Berta 2011, 23.

² Berta 2011, 24.

2. Alapelvek és fogalomhasználat

Az elektronikus úton történő kommunikáció számos módon és eszközzel történhet, a technikai megoldásokat sokféle elnevezéssel illeti a hétköznapi nyelv, a jogalkalmazás és a kommentár-irodalom. A fogalomhasználathoz kiindulási alapként kézenfekvő tételek jogunkból az elektronikus aláírásról szóló törvény fogalomrendszerét (továbbiakban: Eatv.)³ figyelembe venni. A fogalomhasználat lényege az úgynevezett egyszerű elektronikus dokumentum és az úgynevezett fokozott biztonságú és minősített elektronikus dokumentum (együtt a továbbiakban: fokozott biztonságú elektronikus dokumentum) közötti határvonal meghúzása, és e különbségtétel következetes végigvitele a jogkövetkezmények tekintetében.

Az egyszerű elektronikus dokumentum

Az úgynevezett egyszerű elektronikus dokumentum fogalma alá tartozik például a mindennapi kommunikáció során leggyakrabban használt e-mail, amely az Eatv. fogalmi rendszerében nem minősül fokozott biztonságúnak, a bevezetőben említettek szerint előállítása, módosítása könnyen véghezvihető és később nehezen bizonyítható. Erről az elektronikus dokumentumról az Eatv. mindössze annyit rögzít, hogy nem lehet önmagában azért elutasítani, mert elektronikusan létezik.⁴ Ezt korábban „egyszerű elektronikus aláírás” néven is nevezték, de a 2004. évi Eavt. módosítás óta már nincsen külön neve.⁵

Az Eatv. szerint, ha a vonatkozó jogszabály írásos formát ír elő, e követelménynek elektronikusan aláírt elektronikus dokumentum használatával is eleget lehet tenni.⁶ Az egyszerű elektronikus aláírásról bírói gyakorlatunk azt rögzítette, hogy az egyszerű elektronikus aláírás fogalmába beletartozik az a mindenfajta technológiai biztonságot nélkülöző eljárással készült aláírás is, amikor az aláíró egy elektronikus szöveg végére odaírja a nevét vagy más azonosítóját, amely aláírás nem alkalmas arra, hogy biztonságosan azonosítsa az aláíró személyét és bizonyíthatóvá tegye, hogy az aláírt szöveg nem változott az aláírás óta. Ezek nem minősülnek fokozott biztonságú elektronikus aláírásnak.⁷

Fokozott biztonságú elektronikus dokumentum, minősített elektronikus dokumentum

³ 2001. évi XXXV. törvény az elektronikus aláírásról (továbbiakban: Eatv.)

⁴ Elektronikus dokumentum elfogadását – beleértve a bizonyítási eszközként történő alkalmazást – megtagadni, jognyilatkozat tételére, illetve joghatás kiváltására való alkalmasságát kétségbe vonni nem lehet kizárólag amiatt, hogy a dokumentum elektronikus formában létezik [Eatv. 3. § (1) bek.].

⁵ Berta 2011, 30.

⁶ Eatv. 3. § (5) bek.

⁷ Gf. 13.40.403/2009/7

Az Eatv. 4. § (1) bekezdése szerint, ha jogszabály jogviszonyban írásba foglalást ír elő, e követelménynek eleget tesz az elektronikusan aláírt elektronikus dokumentumba foglalás is, ha az elektronikusan aláírt elektronikus dokumentumot fokozott biztonságú elektronikus aláírással írják alá. Fokozott biztonságú elektronikus aláírás az az elektronikus aláírás, amely alkalmas az aláíró azonosítására, egyedülállóan az aláíróhoz köthető, olyan eszközökkel hozták létre, amelyek kizárólag az aláíró befolyása alatt állnak, és a dokumentum tartalmához olyan módon kapcsolódik, hogy minden - az aláírás elhelyezését követően a dokumentumon tett - módosítás érzékelhető.⁸

Ez a megközelítés azon alapul, hogy hiteles dokumentumok nemcsak papír alapon, hanem elektronikusan is létrehozhatóak. Míg a papír alapú dokumentumok esetén a dokumentum hitelességét a rajta szereplő kézzel írott aláírás biztosítja, az elektronikus dokumentumok elektronikus aláírással hitelesíthetőek. Az elektronikus aláírás nem a beszkenelt kézzel írott aláírást jelenti, hanem a kódolás egy speciális változata, a létrejött kódolt dokumentum hitelességét annak szerkezete biztosítja.⁹

Az Eatv. szerint a legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátott dokumentum felel meg az írásba foglalás követelményeinek, a minősített aláírással ellátott dokumentum pedig – a polgári perrendtartásról szóló törvény értelmében – teljes bizonyító erejű magánokirat.¹⁰

Az elektronikus dokumentumok esetében egy összetett kódolási művelet zajlik le, az így létrejött aláírt, kódolt dokumentum olyan speciális szerkezettel rendelkezik, amelynek alapján bizonyítható, hogy ki volt az, aki a kódolást elvégezte, és az is bizonyítható, hogy az illető pontosan mely dokumentumot kódolta.¹¹

Hangsúlyozni kell, hogy az Eatv. szabályai (a 3. § (1) bekezdésében rögzített kivételtől eltekintve) az erősebb, kriptográfiát is használó megoldásokról szólnak, és a legalább fokozott biztonságúnak minősülő elektronikus aláírást érti az elektronikus aláírás, elektronikus dokumentum kifejezés alatt.¹²

⁸ Eatv. 2 § 15. pont

⁹ Berta 2011, 187.

¹⁰ Berta 2011, 188.

¹¹ Berta 2011, 188.

¹² Berta 2011, 191.

Az Mt. elektronikus dokumentum fogalma

Fontos annak rögzítése, hogy amikor az Mt. 22. §-ában meghatározza azt, hogy milyen feltételeknek kell ahhoz teljesülniük, hogy az elektronikus dokumentum oszthassa a papír alapú dokumentum jogi sorsát, nem ad eligazítást egyértelműen az elektronikus dokumentum írásba foglalásának, aláírásának, aláírójának, illetve közlésének követelményeire.¹³ Ezeket a kérdéseket megválaszolni csak a különböző elektronikus dokumentumok (lásd az Eatv. fenti rendszerét) tulajdonságai (aláírója azonosíthatósága, közlés megtörténtének azonosíthatósága) alapján lehet. Egyúttal rögzíthető az is, hogy az Mt. nem egy konkrét elektronikus dokumentum fogalmát rögzítette, hanem azt szabályozta, hogy egy elektronikus dokumentumnak milyen feltételeknek kell megfelelnie, hogy ahhoz az írásbeliség jogkövetkezménye fűződjön.

¹³ Cséffán 2014, 88.

3. Az elektronikus dokumentumokra vonatkozó szabályok a magyar jogrendben

Az elektronikus dokumentumok figyelembe vételének előírására törekedett a jogalkotás mind az Mt., mind a Ptk kodifikációja során, emellett a Kttv. és a Pp. szabályai között is találunk rendelkezéseket az elektronikus dokumentumokkal kapcsolatosan.

Az Mt. és a Ptk fogalomhasználata

Az Mt. 22. § (2) bekezdése szerint írásbelinek kell tekinteni a jognyilatkozatot, ha annak közlése a jognyilatkozatban foglalt információ változatlan visszaidézésére, a nyilatkozattevő személyének és a jognyilatkozat megtétele időpontjának azonosítására alkalmas elektronikus dokumentumban (a továbbiakban: elektronikus dokumentum) kerül sor.

A Ptk. 6:7. § (3) bekezdése szerint írásba foglaltnak kell tekinteni a jognyilatkozatot akkor is, ha annak közlésére a jognyilatkozatban foglalt tartalom változatlan visszaidézésére, a nyilatkozattevő személyének és a nyilatkozat megtétele időpontjának azonosítására alkalmas formában kerül sor.

Az mindenképpen az egységes jogalkalmazást segíti, hogy az Mt. és a Ptk. tartalmilag azonosan szabályozza a kérdést. Az Mt. azon jogszabály-szerkesztési megoldásából, hogy zárójelben szerepelteti a „továbbá elektronikus dokumentum” fordulatot, esetleg olyan következtetésre is alapot adhat, hogy az elektronikus dokumentum fogalmát adja meg a törvény, holott az Mt. (sem a Ptk.) nem az elektronikus dokumentum egy fajtáját definiálja, hanem (általában) az elektronikus dokumentumokkal kapcsolatosan rögzít feltételeket (amelyik elektronikus dokumentum megfelel e feltételeknek, azt írásba foglaltnak kell tekinteni).

A Kttv. megoldása – meghatározó jelentőségű jognyilatkozatok csak papír alapon

A Kttv. 20. § (3) bekezdése szerint a kinevezés és annak elfogadása, a kinevezés módosítása, a közszolgálat megszüntetésével kapcsolatos jognyilatkozat, a fegyelmi, kártérítési ügyben hozott határozat, a sérelemdíj megfizetése ügyében hozott határozat, az összeférhetetlenség megszüntetésére irányuló felszólítás és a fizetési felszólítás kivételével írásbelinek kell tekinteni a jognyilatkozatot, ha annak közlése a jognyilatkozatban foglalt információ változatlan visszaidézésére, a nyilatkozattevő személyének és a jognyilatkozat

megtétele időpontjának azonosítására alkalmas elektronikus dokumentumban (a továbbiakban: elektronikus dokumentum) kerül sor.

A Kttv. 20. § (4) bekezdése szerint a nyilatkozattevő személyének azonosításához nem szükséges a nyilatkozattevő elektronikus aláírásról szóló törvény szerinti elektronikus aláírása vagy minősített elektronikus aláírása.

A Kttv. 21. § (1) bekezdése szerint az írásbeli jognyilatkozat akkor tekinthető közzétettnek, ha azt a címzettnek vagy az átvételre jogosult más személynek átadják, illetve az elektronikus dokumentum részükre hozzáférhetővé válik. A Kttv. 21. § (2) bekezdése szerint az elektronikus dokumentum akkor válik hozzáférhetővé, amikor a címzettnek vagy az átvételre jogosult más személynek lehetősége nyílik arra, hogy annak tartalmát a közszolgálatból eredő kötelezettsége teljesítésével összefüggésben megismerje.

A Kttv. – ellentétben az Mt.-vel – a közszolgálati jogviszony alapvető jognyilatkozataira nem teszi lehetővé az elektronikus dokumentumban való rögzítést (Kttv. 20. § (3) bekezdése). Ez némileg ellentmond az Eatv. idézett azon alapelvének, mely szerint egy jognyilatkozatot nem lehet önmagában azért elutasítani, mert elektronikusan létezik.¹⁴ A másik lényeges különbség pedig az, hogy minden más (a Kttv. 20. § (3) bekezdésében fel nem sorolt) jognyilatkozat tekintetében lehetőséget biztosít egyszerű elektronikus dokumentumban való rögzítésre, *expressis verbis* rögzítve, hogy nem szükséges az elektronikus aláírás ezekben az esetekben (Kttv. 20. § (4) bekezdése).

Elektronikus dokumentumok a polgári eljárásjogban

A Pp. 199. § szerint a bíróság a tárgyalás és a bizonyítás összes adatainak mérlegelése alapján ítéli meg, hogy az okirati bizonyítás eredménye mennyiben vehető figyelembe azokban az esetekben, amelyekben a jelen fejezet rendelkezései valamely okirat bizonyító erejét nem határozzák meg. E rendelkezése alá sorolhatók azok az okiratok, amelyek nem minősülnek közokiratnak vagy teljes bizonyító erejű magánokiratnak. Ezeket egyszerű magánokiratoknak nevezzük, és ebbe a körbe tartozik az egyszerű elektronikus dokumentum, az e-mail is. Az ilyen egyszerű magánokirat és a teljes bizonyító erejű magánokirat közötti lényeges különbség abban áll, hogy a teljes bizonyító erejű magánokirat alaki bizonyító erejét a bíróság nem mérlegelheti, köteles azt elfogadni. Az egyszerű magánokirat bizonyító erejét

¹⁴ Elektronikus dokumentum elfogadását – beleértve a bizonyítási eszközként történő alkalmazást – megtagadni, jognyilatkozat tételére, illetve joghatás kiváltására való alkalmasságát kétségbe vonni nem lehet kizárólag amiatt, hogy a dokumentum elektronikus formában létezik [Eatv. 3. § (1) bek.].

azonban a törvény nem szabályozza, azt a bíróság szabadon mérlegeli. Az egyszerű okirat tartalmát annak a félnek kell bizonyítania, aki a perben az okira hivatkozik.¹⁵

A Pp. 196. § (1) bekezdése szerint a magánokirat az ellenkező bebizonyításáig teljes bizonyítékul szolgál arra, hogy kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, illetőleg elfogadta, vagy magára kötelezőnek ismerte el, feltéve, hogy az alábbi feltételek valamelyike fennáll: az elektronikus okiraton kiállítója minősített elektronikus aláírást vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírást helyezett el.

¹⁵ Pp. kommentár.

4. Az elektronikus dokumentumok megítélése a kommentár-irodalomban

A kérdés exponálása az új Mt.-hez fűzött kommentárokból

Az új Mt. kommentárjai a téma exponálásakor általában rögzítik az elektronikus dokumentumok felhasználhatóságát a munkajogviszonyban, sokszor általánosságban utalva az e-mailre: az új Mt. korkövetelményekre való reagálásának szabálya az e-mail jognyilatkozati elismerése,¹⁶ elektronikus dokumentumnak minősülnek például az sms, e-mail.¹⁷ Írásbelinek kell tekinteni a jognyilatkozatot akkor is, ha annak közlése a jognyilatkozatban foglalt információ változatlan visszaidézésére, a nyilatkozattevő személyének és a jognyilatkozat megtétele időpontjának azonosítására alkalmas elektronikus dokumentumban (pl. e-mailben, faxon) kerül sor.¹⁸ A név egyszerű, akár elektromos formájában való feltüntetése írásbelivé minősíti az adott elektronikus dokumentumot.¹⁹

Előfordul, hogy kifejezetten a munkajogviszony megszüntetésével kapcsolatosan is rögzítik az elektronikus dokumentumok felhasználhatóságát: a munkaviszonyt elektronikus dokumentumban (például e-mailen vagy akár sms-ben) is meg lehet szüntetni, feltéve, hogy az alkalmas az abban foglalt információ változatlan visszaidézésére, a nyilatkozattevő személyének és a jognyilatkozat megtétele időpontjának azonosítására. Így például a munkavállaló egy egyszerű elektronikus levélben is megszüntetheti a munkaviszonyát. Elég, ha a próbaidő fennállása alatt a következőket írja: „A mai napon azonnali hatállyal próbaidő alatt megszüntetem a munkaviszonyomat.” Vita esetén azonban neki kell bizonyítania az elektronikus dokumentummal szemben támasztott törvényi követelmények fennállását.²⁰ Az Mt. rendelkezése a széles körben elterjedt – egyébként a közfelfogás szerint is írásbelinek minősülő – kommunikációs formákat minden további feltétel nélkül írásbelinek tekinti.²¹

¹⁶ Horváth – Szabó: Munkajogi navigátor. Az új Munka törvénykönyve a gyakorlatban. Budapest, 2012. AdóNet, 67. pp.

¹⁷ Kardkovács 2014, 83. p.

¹⁸ Cséffán 2014, 88. p.

¹⁹ Kardkovács 2014, 84. p.

²⁰ Halmos – Petrovics 2014.

²¹ Kardkovács 2014, 83. p.

Találunk arra vonatkozó állásfoglalást is, amely szerint az elektronikus dokumentumban való közlés e-mailen az aláírt és beszkenelt dokumentummal is történhet.²²

A probléma kezelése az Mt. kommentárjaiban az Eatv. alapján

Az általános megjegyzések után a mértékadó szerzők – érzékelvén a probléma több rétegét – általában azt is rögzítik, hogy az elektronikus dokumentumnak több fajtája van és ezek tételes jogunkban az Eatv. alapján kezelendők: a kérdés az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény vonatkozó rendelkezéseinek értelmezésével válaszolható meg.²³

Az Eatv. 1. § (3) bekezdése szerint atörvény – két kivételtől eltekintve – nem alkalmazható a fokozott biztonságúnak nem minősülő elektronikus aláírásra. Ugyanakkor a törvény 2. § 6. pontja a fokozott biztonságúnak nem minősülő elektronikus aláírásokra is irányadó fogalmat használ. Ennek értelmében elektronikus aláírásnak minősül az elektronikusan aláírt elektronikus dokumentumhoz azonosítás céljából logikailag hozzárendelt vagy azzal elválaszthatatlanul összekapcsolt elektronikus adat.

Egybevetve e rendelkezést a törvény más szabályaival, az elektronikus aláírás három formáját lehet megkülönböztetni. Az „egyszerű” elektronikus aláírás, amely nem műszaki vagy technikai megoldás, hanem egy meglévő elektronikus adathoz egy másik elektronikus adat kapcsolása, akár oly módon, hogy az elektronikus dokumentum végére a név aláírása megtörténik. Mint erre már utaltunk, az elektronikus aláírásról szóló törvény rendelkezései az ilyen, „egyszerűnek” tekinthető aláírásra nem terjednek ki, azok alapjaiban az elektronikus aláírás további két formájára, a fokozott biztonsági elektronikus aláírásra, illetve a minősített elektronikus aláírásra vonatkozó sajátos rendelkezéseket tartalmazzák.²⁴

A Ptk. 6:7. § (3) bekezdése lényegében az Mt. 22. § (2) bekezdés a) pontjával – szó szerint – azonos tartalommal határozza meg az elektronikus dokumentum fogalmát. Az előzőekben vázolt, az aláírás problémakörét érintő kérdésben tehát a polgári, illetve a közigazgatási és munkaügyi bíróságok joggyakorlata is mérvadó lehet.²⁵

Az Mt. kommentárjaiban megfogalmazott kételyek, kérdések

Ha minden egyes részletét megnézzük azoknak az érveléseknek, amelyek az egyszerű elektronikus dokumentumok munkajogi jognyilatkozati jellegét hangsúlyozzák, jól látható,

²² Gyulavári 201, 103. p.

²³ Kardkovács 2014, 84. p.

²⁴ Kardkovács 2014, 84. p.

²⁵ Kardkovács 2014, 84. p.

hogy egyúttal a szerzők kételeyei is megjelennek. Ezek a „bizonytalansági” kérdések, óvatosságra intések²⁶ pedig nem mások, mint az egyszerű elektronikus dokumentumok tartalmának, kézbesítettségének bizonyíthatósága. Bizonytalan a joggyakorlat abban, hogy az elektronikus továbbítású üzenetek (különösen az e-mail és sms) mennyiben minősülnek írásbeli jognyilatkozatoknak.²⁷

Az Mt. nem ad eligazítást az elektronikus dokumentum írásba foglalásának, aláírásának, aláírójának, illetve közlésének követelményeire.²⁸ Az olyan jognyilatkozatoknak, amelyekhez jelentős joghatás fűződik (pl. felmondás, azonnali hatályú felmondás), az elektronikus dokumentum formájában történő közlése kockázattal jár.²⁹ A technika jelenlegi állása szerint az elektronikus dokumentumok közlésének bizonyítása a jognyilatkozatot tevő részéről nehéz, bizonyos esetekben szinte lehetetlen. Ezért a jelentős joghatás kiváltását célzó jognyilatkozatok (például felmondás, elállás) ilyen módon történő kézbesítése kockázatos, hiszen a 24. § (4) bekezdése értelmében vita esetén a jognyilatkozatot tevő felet terheli annak bizonyítása, hogy a közlés szabályszerűen megtörtént.³⁰

A kérdés a Ptk. kommentárjában

A Ptk. kimondja, hogy írásba foglaltnak kell tekinteni a jognyilatkozatot akkor is, ha annak közlésére a jognyilatkozatban foglalt tartalom változatlan visszaidézésére, a nyilatkozattevő személyének és a nyilatkozat megtétele időpontjának azonosítására alkalmas formában kerül sor.³¹ A Ptk. kommentárja szerint ez a szabály tudatosan technológia-semleges megfogalmazást kapott, a bírói gyakorlatnak kell kialakítania, hogy milyen jognyilatkozati forma felel meg ennek a követelménynek. Mivel a Ptk. követelményei az elektronikus aláírástól szóló 2001. évi XXXV. törvény fogalomrendszerével állnak összhangban, ebből az következik, hogy a minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentum kétséget kizáróan eleget tesz a Ptk. írásbeliségre vonatkozó követelményének.³²

²⁶ Kardkovács 2014, 86. p.

²⁷ Kardkovács 2014, 83. p.

²⁸ Cséffán 2014, 88.

²⁹ Kardkovács 2014, 83-84. p.

³⁰ Kardkovács 2014, 86. p.

³¹ Ptk. 6:7 13. §

³² Vékás 2013, 1037.

Emellett azonban más megoldások is kielégíthetik a Ptk. három konjunktív feltételből álló követelményrendszerét. Ilyen lehet például egy online banki ügyintézés biztosító technikai megoldás.³³

A Ptk kommentárjában találunk az Mt. fenti kommentárjaira való hivatkozást: az Mt.-hez fűzött kommentárok tévesen úgy foglalnak állást, hogy e követelményt egy egyszerű e-mail vagy akár egy SMS is képes kielégíteni.³⁴ (lásd a következő pontban)

Az álláspontokból levonható következtetések

Abban egyöntetűek a vélekedések, hogy a (jövendő) bírói gyakorlat fogja kialakítani azt, mely elektronikus dokumentumok hogyan minősülnek a jogvitákban. Másrészt, ha a munkajogi kommentárokból olvasható azon megállapítások –, melyek szerint az egyszerű elektronikus dokumentumok is alkalmasak lehetnek joghatás kiváltására – mellé rakjuk az ezzel kapcsolatos bizonyítási kételyeket és óvatosságra figyelmeztetéseket, akkor a Ptk. kommentár által írtakhoz képest lényegi különbség már nem tapasztalható, a két egymásnak markánsan ellentmondó álláspont már nem tűnik annyira távolinak.

Az elektronikus dokumentum közlése

Szintén nem problémamentes az elektronikus dokumentumok közlésének bizonyíthatósága. Az elektronikus dokumentum akkor válik hozzáférhetővé, amikor a címzettnek vagy az átvételre jogosult más személynek lehetősége nyílik arra, hogy annak tartalmát megismerje.³⁵ Így csak akkor tekinthető közöltnek az elektronikus dokumentum, amikor a címzettnek tényleges lehetősége van annak megismerésére. Ezt az álláspontot támasztja alá a Kttv. 21. § (2) bekezdése, amelynek értelmében az elektronikus dokumentum akkor válik hozzáférhetővé, amikor a címzettnek vagy az átvételre jogosult más személynek lehetősége nyílik arra, hogy annak tartalmát a közszolgálatból eredő kötelezettsége teljesítésével összefüggésben megismerje.³⁶

Azt nem szabad figyelmen kívül hagyni, vita esetén a jognyilatkozatot tevő felet terheli annak bizonyítása, hogy a közlés szabályszerűen megtörtént. Ezzel kapcsolatosan is rögzítik a kommentárok, hogy az elektronikus dokumentumok közlésének bizonyítása a jognyilatkozatot tevő részéről nehéz, bizonyos esetekben szinte lehetetlen. Ezért a jelentős

³³ Vékás 2013, 1037.

³⁴ Vékás 2013, 1037.

³⁵ Mt. 21. §

³⁶ Kardkovács 2014, 86-87. p.

joghatás kiváltását célzó jognyilatkozatok (például felmondás, elállás) ilyen módon történő kézbesítése kockázatos.³⁷

³⁷ Kardkovács 2014, 86. p.

5. A Kúria ítélezési gyakorlata napjainkig

A jelenleg hatályos Ptk. és Mt. az elektronikus dokumentumokra vonatkozó szabályainak azonos megközelítése lehetőséget ad arra, hogy egységes polgári és munkajogi gyakorlat alakuljon ki a kérdés tekintetében. A Kúria ítélezési gyakorlatát napjainkig vizsgálva megállapítható, hogy az ítéletek indokolásai az Eatv. szabályait tekintik kiindulási alapjukként az egyes elektronikus dokumentumok minősítésekor. Ebből fakadóan az ítéletek az egyszerű e-mailt nem fogadják el azokban az esetekben, amikor írásbeli nyilatkozatot követel meg valamely rendelkezés.

Ajánlatváltás e-mailben

Az e-mailben megvalósult ajánlatváltás önmagában nem felel meg az írásba foglalás követelményének (Pfv. VII. 22.271/2011/6). Az ítélet indokolása szerint az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény 4. § (1) bekezdése szerint, ha jogszabály írásba foglalást ír elő, e követelménynek eleget tesz az elektronikusan aláírt elektronikus dokumentumba foglalás is, ha az elektronikusan aláírt elektronikus dokumentumot fokozott biztonságú elektronikus aláírással látják el. Fokozott biztonságú elektronikus aláírásnak pedig a törvény 2. § 15. pontja szerint az az elektronikus aláírás tekinthető, amely alkalmas az aláíró azonosítására, egyedülállóan az aláíróhoz köthető, olyan eszközökkel hozták létre, amelyek kizárólag az aláíró befolyása alatt állnak, és a dokumentum tartalmához olyan módon kapcsolódik, hogy minden – az aláírás elhelyezését követően a dokumentumon tett – módosítás érzékelhető.³⁸

Az e-mailben eszközölt ajánlatváltás önmagában nem, csupán a fokozott biztonsági elektronikus aláírással aláírt elektronikus dokumentum útján tett nyilatkozatváltás felel meg az írásba foglalás követelményének (Gf. IV. 20.110/2007/4).

Helyreigazítási kérelem e-mailben

³⁸ Pfv. VII. 22.271/2011/6.

Helyreigazítási kérelemmel kapcsolatos ügyben³⁹ azt rögzítette a Kúria, hogy az e-mailben elküldött helyreigazítási kérelem nem felelt meg az elektronikusan aláírt elektronikus dokumentum törvényi feltételeinek, azaz az írásbeliség törvényi követelményének (Pkf. 2. 26.701/2008/2).

Hasonlóképpen rögzítette a bíróság egy másik helyreigazítási ügyben,⁴⁰ hogy az e-mailben elküldött helyreigazítási kérelem nem felelt meg az elektronikusan aláírt elektronikus dokumentum törvényi feltételeinek, az írásbeliség törvényi követelményének sem felelt meg, így joghatás kiváltására nem alkalmas. (Pf. 2. 21.381/2008/2).

Visszatér az ítéletekben az az indokolás, hogy a technika jelenlegi állása mellett a nyilvános kulcsos aláírási technológia alapján álló elektronikus aláírást jelent és általában az elektronikus dokumentumhoz hozzárendelt tanúsítvány testesíti meg (Eatv. miniszteri indokolása). Erre figyelemmel az e-mail, mint elektronikus dokumentum végére írt név önmagában nem felelt meg az Eat. 2. §-ának 15. pontjában írt követelményeknek, az csupán egyszerű elektronikus aláírásnak minősül. Ebből eredően az így aláírt e-mail az Eat. 4. §-ának (1) bekezdése alapján nem elégíti ki az írásbeliség alakszerűségi követelményét (Pf. 2. 20.326/2005/1).

A Kúria szerint a felek között egyszerű elektronikus aláírással ellátott elektronikus levélváltás alapján létrejött szerződésben a késedelmi kötbérre vonatkozó kikötés a Ptk. 217. § (1) bekezdése alapján semmis, ugyanis az egyszerű elektronikus aláírással ellátott szerződés nem felelt meg a Ptk. 246. § (1) bekezdésében, a Ptké. 38. § (2) bekezdésében és az E-aláírás törvény 4. § (1) bekezdésében meghatározott írásbeli követelményeknek. Érvényes késedelmi kötbérikötés hiányában nem kellett vizsgálni azt a kérdést, hogy a kötbérikötés milyen okokra vonatkozott, illetőleg az alperes késedelmesen teljesített-e e a szerződésben vállalt kötelezettségeit (Gf. 13. 40.403/2009/7).

A fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátott okirat tekinthető írásbeli alakban tett jognyilatkozatnak (Fpkf. 15. 44.076/2012.).

A Pp. nem teszi lehetővé a felülvizsgálati kérelem elektronikus úton történő benyújtását, ezért a felperes csak elektronikus formában benyújtott felülvizsgálati kérelme joghatály kiváltására nem alkalmas. (Mfv.III.10.778/2012/2.szám)

Papíralapon készült felmondás kézbesítése e-mailen

³⁹ Pkf. 2. 26.701/2008/2.

⁴⁰ Pf. 2. 21.381/2008/2.

A Kúria munkaügyi eseti döntéseiben⁴¹ az elektronikus dokumentumban közölt felmondással kapcsolatosan a papír alapon elkészült felmondási nyilatkozatok elektronikus dokumentumokban történő közlése merült fel: a munkavállaló a részére e-mail útján a papír alapon elkészített és beszkenelt munkaviszonyát megszüntető elektronikus dokumentumot megnyitotta, ezáltal a jognyilatkozat a számára közöltté vált.⁴² A felmondás papír alapon is elkészült, annak digitalizált kézbesítése történt e-mail útján, valamint az elektronikus dokumentum megnyitása, kézbesítése ténye nem volt vitás a felek között.

A papír alapú és az elektronikus dokumentum viszonya

Egy másik ítélet tényállása szerint a munkáltató a munkavállaló munkaviszonyát nem újból szüntette meg, hanem postai úton is kézbesítette az e-mailben már megküldött jognyilatkozatot. A két okirat ugyanazon formátumú és tartalmú volt. A munkavállaló nem vitatta, hogy az elektronikus úton megküldött iratot elolvasta, annak tartalmát megismerte.⁴³

A Kúria álláspontja az Eatv. alapján

Az Eatv. 3. § (1) bekezdése szerint az elektronikus dokumentum elfogadását, – beleértve a bizonyítási eszközként történő alkalmazást – megtagadni, jognyilatkozat tételére, illetve joghatás kiváltására való alkalmasságát kétségbe vonni nem lehet kizárólag amiatt, hogy a dokumentum elektronikus formában létezik. Ebből következően joghatás kiváltására alkalmas volt a szkennelt formában megküldött munkaviszony megszüntetési nyilatkozat.

Az eljáró bíróságok jogszabálysértés nélkül állapították meg, hogy a munkáltató (az Mt. 91. § (3) bekezdésben foglaltak szerint) próbaidő alatt azonnali hatállyal az Mt. 87. § (2) bekezdése megsértése nélkül, az Mt. 6. § rendelkezéseit figyelembe véve, hatályos közléssel szüntette meg elektronikus formában megküldött irattal a felperes munkaviszonyát. Az Mt. 87. § (2) bekezdés ugyanis a munkaviszony megszüntetésére irányuló nyilatkozat írásbeli alakja előírásakor további megszorító előírást nem tartalmaz, így annak megtétele nem szükséges, hogy közokiratban (Pp. 195. §), vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban (Pp. 196. §) történjen. Az adott esetben pedig nem volt vitatott, hogy a felperes részére 2010. január elején közölt elektronikus formátumú másolat tartalmában és alakilag azonos volt a papír alapon teljes bizonyító erejű magánokirati formában készített munkáltatói jognyilatkozattal.⁴⁴

⁴¹ Hivatkozta Radnay 2014, 66-67. pp.

⁴² Mfv. I. 10.547/2012/5.

⁴³ Mfv. I. 10.644/2013/9.

⁴⁴ Mfv. I. 10.644/2013/9.

A megállapított tényállás elemei, a kézbesítés körülményei

Nagy jelentősége van a konkrét ügyben, hogy a felek között nem volt vitás a kézbesítettség, részletesen feltárássra kerültek és bizonyíthatóak voltak a felmondás átvételének körülményei. A munkáltató MSN útján közölte a munkavállalóval a rendkívüli felmondást akként, hogy az írásba foglalt és cégszerű aláírással ellátott rendkívüli felmondási okiratot beszkenelte, és JPG formátumban elküldte a munkavállaló MSN postafiókjába. Ezt követően a munkáltatói jogkör gyakorlója SMS-ben felkérte a munkavállalót az MSN program használatára. A munkavállaló az MSN programba belépett, majd MSN útján írásban nyilatkozott arról a munkáltatónak, hogy a JPG formátumban megküldött felmondást fogadta, azt meg tudta nyitni és el tudta olvasni. Az ezután MSN útján folytatott beszélgetés során a munkavállaló a rendkívüli felmondást elfogadta, csak a szabadságok kifizetését kérte az alperestől. Hangsúlyozni kell, hogy a perben nem volt vitatott, hogy a postai úton megküldött munkáltatói rendkívüli felmondás és az MSN útján továbbított rendkívüli felmondás azonosak.

A Kúria álláspontja a digitalizált felmondás közléséről

A digitalizálási eljárás során a szkennert olvasófeje sorról sorra beolvasta a papíron lévő információt, és annak tartalomhű digitális változatát hozta létre, amelyet az alperes JPG (kép) formátumban továbbított a felperesnek. Az ítélkezési gyakorlat alapján – a távirathoz és a géptávíróhoz való hasonlósága folytán – írásba foglaltnak kell tekinteni az MSN útján JPG formátumban megküldött jognyilatkozatot is. A bíróság a közlés megfelelőségének vizsgálatánál figyelemmel volt a perbeli eset sajátos körülményeire, így különösen arra, hogy a munkavállalót távmunkában foglalkoztatták, és a munkavégzésének helye a munkáltató budapesti székhelyétől eltérő városban, Salgótarjánban volt.⁴⁵

A Kúria álláspontja szerint a megkívánt írásbeli formának a Ptké. 38. § (2) bekezdés alapján nem felel meg az e-mail MSN program, és egyéb chatelő program útján tett nyilatkozat. A papír alapú levélváltás lényege az, hogy az irat maradandó és utólagosan nem változtatható.⁴⁶

Az állandó munkaügyi joggyakorlat értelmében, ha a törvény a jognyilatkozat alakszerűségét (az írásba foglalást) előírja, a jognyilatkozat akkor tekinthető írásba foglaltnak, ha az irat tartalmazza a jognyilatkozatot és a jognyilatkozatot tevő személy aláírását. Az aláírásnak, az aláírónak és a jognyilatkozatnak egymástól elválaszthatatlan egységet kell

⁴⁵ Mfv. I. 10.644/2013/9.

⁴⁶ Mfv. I. 10.644/2013/9.

képeznie. Az elektronikus dokumentumba foglalt jognyilatkozat természete sem más, az aláírás, az aláíró és a dokumentum elválaszthatatlan összekapcsolódása elemi követelmény. Az eltérés csupán annyi, hogy az aláírás nem ténylegesen valósul meg, hanem az aláíró személyhez kapcsolódik egyedi jelleggel. Az elektronikus aláírás akkor fogadható el, ha annak hitelessége megállapítható.⁴⁷

⁴⁷ Cséffán 2014, 86.

6. Az egységes munkaügyi ítélkezési gyakorlat és jogalkotás alakításánál figyelembe vehető szempontok

Alapvető szempontok

A munkajogi jogalkotás megteremtette annak lehetőségét, hogy a munkajogi jognyilatkozatok elektronikus formában is közölhetőek legyenek Magyarországon. A jogalkotást értékelő kommentáriumok áttekintését követően az a következtetés is levonható, hogy a polgári jogi megközelítéshez képest eltérően kívánja biztosítani az egyszerű e-mailek figyelembe vételét is a munkajogi gyakorlatban.

Az ítélkezési gyakorlat alakításakor két alapvető szempont figyelembe vétele indokolt:

- a) A jogszabályi környezet az elektronikus dokumentumok figyelembe vételét rögzíti, értékelésüket várja el a jogalkalmazástól.
- b) Másrészt az elektronikus dokumentumok tartalmának valóságáról (kézbesítettségéről) való meggyőződés alapvető szempont bizonyítási eszközként történő igénybevétele esetén. Ebből a két körülményből következően a bizonyítási eljárás során a szabad bizonyítás elve a bíróságok számára lehetővé teszi, hogy kialakítsák meggyőződésüket az ügyben szereplő elektronikus dokumentumok bizonyító erejéről. Általános érvénnyel rögzíthető azonban az, hogy az egyszerű e-mail azonosítása a törvény elektronikus dokumentum fogalmával és automatikus írásbeli dokumentumként való elfogadása csak abban az esetben célravezető, ha a jognyilatkozat tartalmával kapcsolatosan a felek között nem merül fel vita. Ugyanez mondható el az elektronikus jognyilatkozat közlésével kapcsolatosan is: vita esetén a nyilatkozat tevőjének terhére esik a kézbesítés megtörténtének bizonyítása, az egyszerű e-mailek esetében is.

Az Eatv., mint viszonyítási alap

Az Mt., a Kttv. és a Ptk egyaránt az Eatv. fogalomrendszerét veszi alapul, adott esetben eltérését is ehhez viszonyítja. Az Eatv.-ben foglaltak alapján az adott elektronikus dokumentumról eldönthető, hogy az milyen bizonyító erővel bír. A napjainkig kialakult Kúriai gyakorlat is az Eatv. által rögzített követelményeket vette alapul, vitás esetekben ennek a figyelembe vétele a jövőben is célravezető.

Az ítélezési gyakorlat egységessége

Abból fakadóan, hogy a Ptk. és az Mt. azonos elvi alapon áll az elektronikus dokumentumok tekintetében, minden lehetőség adott ahhoz, hogy a gazdasági, polgári, munkajogi ítélezési gyakorlat egységesen ítélje meg az egyes elektronikus dokumentumokat.

7. Irodalomjegyzék

Berke Gyula – Kiss György: Kommentár a Munka törvénykönyvéhez. Budapest, 2014, Wolters Kluwer.

Berta István Zsolt: Nagy e-szigno könyv. Budapest, 2011, Microsec Kft.

Cséffán József: Az Munka törvénykönyve és kommentárja. Szeged, 2014, Szegedi Rendezvényszervező Kft.

Gyulavári Tamás (szerk.): Munkajog. Budapest, 2012, ELTE Eötvös Kiadó.

Halmos Szilvia – Petrovics Zoltán: Munkajog. Budapest, 2014, NKE.

Horváth István – Szabó Zsolt: Munkajogi navigátor. Az új Munka törvénykönyve a gyakorlatban. Budapest, 2012, Hvgorac.

Kardkovács Kolos (szerk.): Az új Munka törvénykönyvének magyarázata. Budapest, 2014, HVG Orac.

Kiss György (szerk.): Magyarázat a magyar és az európai munkajogi szabályozásról. Budapest, 2014, Wolters Kluwer.

Radnay József (szerk.): A magyar munkajog. Kommentár a gyakorlat számára. Budapest, 2014, HVG Orac.

Vékás Lajos: A Polgári törvénykönyv kommentárja. Budapest, 2015, Wolters Kluwer.